

W
Початкова

ШКОЛА

2

1972

Організація початкової освіти

Психолого-педагогічні підсумки трирічного експерименту

І. Г. ТКАЧЕНКО,
директор Богданівської СШ,
Герой Соціалістичної Праці,
заслужений учитель УРСР,
П. Д. ЗЕЛЕНГУР,
зав. Знам'янським райвно
Кіровоградської обл.

Нова дидактична система розвивального навчання глибоким корінням входить у практику початкової школи. Масова перевірка нових програм і підручників для 1—3 класів дала змогу педагогічним колективам ґрунтовно зайнятися організацією і вдосконаленням методики викладання на високому рівні трудності, взяти активну участь у підготовці та здійсненні ряду експериментально-педагогічних досліджень.

У школах Знам'янського району проводився педагогічний експеримент, завданням якого було дослідити, як навчання за новими програмами і підручниками впливає на інтелектуальний, моральний і фізичний розвиток дітей.

Наші учні виконували контрольні роботи за текстами Міністерства освіти і виявили добрі знання, про що свідчить таблиця.

Оцінки	«5»	«4»	«3»	«2»	Якісний показник (у %)
<i>З української мови:</i>					
за диктант	123	277	138	—	74,3
за III чверть	114	242	188	—	65,4
<i>З російської мови:</i>					
за диктант	111	241	180	2	65,9
за III чверть	101	222	221	—	59,4
<i>З математики:</i>					
за контрольну роботу	128	246	158	—	70,5
За III чверть	126	212	206	—	62

Як бачимо, за повної успішності якісний показник знань наших вихованців досить високий, причому результати контрольних робіт значно вищі від досягнень учнів за III чверть.

За допомогою контрольних робіт, що проводились за текстами Міністерства освіти в експериментальних і контрольних класах Олександрівського району, досить точно встановлено якість знань, однак не було змоги виявити ступінь розвитку учнів. Для цього ми склали спеціальні тексти. Спочатку дали одні і ті ж роботи з української мови і математики в третіх експериментальних і четвертих класах нашого району. Трьохкласники набагато краще впоралися з завданнями, ніж учні 4 класу.

З української мови 3 клас, де успішність становить 97,3%, мав якісний показник 51%, 4-ий відповідно 90,5% і 49%. Ще кращі результати з математики: у 3 класі успішність — 97,3%, якісний показник — 57%, а в 4 класі відповідно 81,5% і 29,2%.

Цілком зрозуміло, що третьокласники успішніше справилися з завданням тому, що краще навчилися мислити абстрактно, виявилися більш здатними до міркувань. От як важливо не затримувати розвитку дитини, вчасно дати поживу для її розуму.

Наприкінці навчального року ми провели в експериментальних трьох і контрольних класах Олександрівського району аналогічні контрольні роботи для встановлення рівня розвитку дітей. Завдання розраховувались на сильних учнів і проводились під керівництвом чотирьох передових учителів нашого району і стількох же — Олександрівського.

Ось зміст контрольної роботи з російської мови:

- 1) Составь три предложения из слов: *города, улицы, в, деревья, обсажены; пионеры, к, озеро, подошли, красивое, большое.*
- 2) Составь три предложения о весне.
- 3) Составь три предложения об утре сегодняшнего дня.
- 4) Переведи на русский язык: *Чудовий літній ранок. Тихо шумлять дерева.*
- 5) От существительных образовать имена прилагательные и глаголы: *боль, больной, болеет; мир, .., ..; загадка, .., ...; зелень, ..., ...*
- 6) Подбери синонимы к словам: *работает, воюешь, хочешь, шалишь.*
- 7) Запиши в единственном числе слова, данные в скобках: *Высоко в небе курлычет (журавли). (Олени) живет на севере. (Лебеди) — красивая птица. Под крышей воркует (голуби).*
- 8) Подбери слова иносказательного смысла (метафоры):

Кто воет? (<i>Волк</i>)	Что воет? (<i>Ветер</i>)
Кто летит?	Что летит?
Кто смеется?	Что смеется?
Кто идет?	Что идет?

Наслідки такі: в учнів експериментальних класів успішність — 94,2%, якісний показник — 53%, в учнів контрольних класів відповідно 30% і 6%.

Ще разючіші результати виявилися з математики: в експериментальних класах успішність — 94,2%, якісний показник — 76,6%, а в контрольних класах відповідно 21,6% і 5%.

Ці самі контрольні роботи ми дали і в двох класах СШ № 2. м. Знам'янки. Було охоплено 80 учнів, що навчалися за старою програмою у передових учителів. Проте з математичними завданнями впоралось лише 10 учнів, з них на «4» написав один. Роботи з російської мови були кращі: за успішності 78,5% якісний показник становив 42,5%. Школярі виявились сильнішими від наших у користуванні мовою, але значно поступалися там, де треба мислити, міркувати.

Розглянемо це більш детально на роботах з математики.

Експериментальні класи

Контрольні класи

- 1) Розв'яжи задачу рівнянням:

Довжина	Ширина	Площа
18 см	12 см	} однакова
36 см	x см	

Зі змісту задачі учні зробили висновок, що площі прямокутників рівні, і записали рівняння рівних добутоків, а потім визначили невідоме за відомими добутком і множником.

У змісті задачі діти розбирались по частинах, тому визначили спочатку площу першого прямокутника, потім — другого і тільки після цього — ширину другої фігури.

Учні не могли збагнути задачу в цілому, тому не вміли одразу записати рівняння, а невідому величину x визначали арифметичним способом.

2) Порівняти величини:

$$\begin{array}{l} 120 \cdot 90 \dots 120 \cdot 90 + 120 \\ 36 \cdot 50 \dots 36 \cdot 5 + 36 \cdot 10 \\ 48 \cdot 600 \dots 48 \cdot 6 \cdot 100 \end{array}$$

Знаки (рівності, більше, менше) при порівнянні величин були поставлені учнями на основі розуміння суті розподільного і сполучного законів множення сум і добутку.

Знаки (рівності, більше, менше) учні ставили після послідовного обчислення добутку чисел, які є лівою частиною згаданих вправ. Діти не помічають закономірностей навіть у нескладних вправах, зокрема законів арифметичних дій — розподільного і сполучного.

3) Розв'язати приклад:

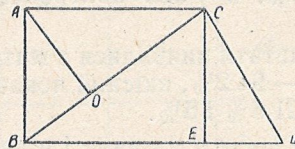
$$1200 : 2 \cdot 3 + (480 - 80) \cdot 0 + 56 \cdot 1 - 0 \cdot 1 =$$

Всі чотири дії, в тому числі і множення на 1 та 0, учні виконували в такій послідовності: множення на 0,1, ділення і т. д. Це — вміння думкою сприйняти вправу в цілому, тобто сконцентрувати увагу на всіх об'єктах з переключенням (у певній послідовності) на окремі об'єкти з паралельним обчисленням кінцевого результату.

Обчислення виконано за шаблоном, відповідно до правила: ділення, множення, віднімання, додавання з тією різницею, що лише окремі учні правильно множили на 0 та 1, переважна ж більшість припустилася тут помилки. Вся вправа виконувалась по частинах.

Отже, учні виявили здатність концентрувати увагу тільки на одному об'єкті відповідно до вивченого правила щодо послідовності виконання арифметичних дій.

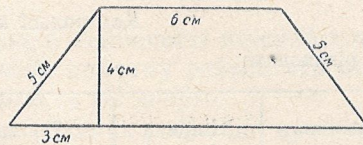
4) Відшукати, скільки трикутників, і записати їх.

Учні виявили вміння відшукувати трикутники за їхніми суттєвими ознаками (сторонами, кутами) в складній щодо конструкції геометричній фігурі, тобто розпізнавати закономірності різних об'єктів.

Лише окремі учні зуміли вичленити трикутники за їхніми суттєвими ознаками в складній геометричній фігурі. Переважна більшість виявилася неспроможною це зробити, очевидно, тому, що в такому плані діти не виконували простих і тим більше складних вправ.

5) Як обчислити площу цієї фігури?

Вправа суто конструктивна. В основному учні в різних варіантах виявили свою власну винахідливість, щоб із заданої фігури сконструювати таку, площу якої вони вміють обчислювати (площу трапеції замінити на площу прямокутника).

Учні виявили неспроможність розв'язати задачу конструктивного характеру внаслідок нерозуміння її ідеї.

Грунтуючись на досягненнях сучасної педагогічної науки, на основі досліджень ми сформулювали (орієнтовно) п'ять вимог до уроку, дотримання яких на практиці забезпечує ефективність інтелектуального розвитку дітей. Ось ці вимоги:

1. Єдність чуттєвого і логічного пізнання, яка є суттю науково-психологічних основ уроку, його структури, форми і змісту виконуваних вправ.

2. Створення проблемних ситуацій на всіх етапах уроку, особливо на тому, де вивчається і засвоюється новий матеріал. Поєднання пошукової діяльності учнів (коли знання здобуваються і свідомо осмислюються на основі використання певних, спеціально дібраних, наукових джерел) з готовою інформацією вчителя.

3. Наочність на уроці має задовольняти дві вимоги: своєю формою ілюструвати і пояснювати певне поняття, а змістом викликати потребу абстрактного мислення, щоб проникнути в суть цього поняття.

4. Диференціація навчального процесу, яка враховує індивідуальні потенції особистості до навчання та пізнання і спирається на них, маючи на меті розвинути і вдосконалити їх, виховати нову, вищу якість у розвитку інтелекту самої особистості. Три види самостійних робіт у такій послідовності: практичні, пізнавальні, творчі.

5. Домашнє завдання своєрідно повторює весь зміст уроку — окремі вправи виконуються за зразком, даним учителем, інші допускають кілька варіантів для розв'язання, що має сприяти розвиткові дослідницької діяльності і знаходженню раціонального способу розв'язування. Складовою частиною окремих домашніх навчальних завдань повинно стати моделювання (математика) і лабораторні досліді (природознавство).

Проводячи експеримент, ми прагнули організувати роботу так, щоб стежити за моральним розвитком дітей і ефективно формувати його. Нашим завданням було: з перших днів навчання виховувати у дитини почуття відповідальності й обов'язку, наполегливість у переборенні труднощів. Посилена праця учнів у процесі навчання сприяє вихованню їхніх вольових якостей.

Загальновідомо, що на дитину діють усі чинники оточення, але найбільш інтенсивного впливу зазнає вона на уроці. Тому для дослідження в Богданівській СШ з усього обсягу моральних понять ми вибрали формування у дітей комуністичного ставлення до праці.

Ще К. Д. Ушинський підкреслював необхідність дати дитині певну суму знань, але набагато важливіше виховати в неї прагнення до них. У цьому науковий і виховний сенс уроку.

Структура уроку повинна забезпечити цілком певну й обгрунтовану послідовність різних видів навчальних завдань на всіх його етапах. Ці завдання за змістом і формою виконання призначені викликати дію тих чи інших органів чуття (аналізаторів). Спробуємо показати це на прикладі одного з уроків учительки Н. С. Ратушної (1970/71 навчальний рік).

Тема. Правопис відмінкових закінчень родового відмінка однини прикметників чоловічого і середнього роду.

Перший етап. Попереджувальний диктант з визначенням роду, числа й відмінка прикметників.

Зимовий ранок

Тьмяне (с. р., одн., наз. в.) сонце виглянуло з хмар. Нижнім (ч. р., одн., ор. в) променем обійняло засніжений (ч. р., одн., зн. в.) дуб. Заіскрився на ньому білий (ч. р., одн., наз. в.) іній. На чистий (ч. р., одн., зн. в.) сніг впала з дерева прозора (ж. р., одн., наз. в.) сльозинка. Раптом зірвався холодний (ч. р., одн., наз. в.) вітер.

Основне психічне навантаження на цьому етапі припадає на ділянку центральної нервової системи, пов'язану з органами слуху, моторних рухів і смислово-логічної пам'яті.

Другий етап. Записати прикметники протилежного значення:

великий — малий, старий — молодий, вузький — широкий, високий — низький, чорний — білий, веселий — сумний. (Вправа виконується за допомогою кольорової таблиці).

Тут основне психічне навантаження приходить на ту ділянку центральної нервової системи, що пов'язана з органами зору (образ) та смислово-логічної пам'яті і спирається на взаємозв'язок (і розвиток) першої та другої сигнальних систем.

Третій етап. Гра «Вгадай за закінченням, який прикметник». Вчителька називає прикметникові закінчення, а учні придумують прикметники, добираючи до них відповідно іменники.

Найактивніше працюють органи слуху і смислово-логічної пам'яті. Цей етап уроку своєрідно повторює перший: вправа ґрунтується на вченні академіка Павлова про умовний рефлекс як психологічну основу запам'ятовування за допомогою вправ.

Четвертий етап (з використанням кольорової таблиці). Постав прикметники в родовому відмінку.

Називний	Родовий
<i>Зразковий піонер,</i> ого
<i>білий заєць,</i>
<i>літній день,</i>
<i>колгоспне поле,</i>
<i>глибоке озеро,</i>

Ця таблиця виконує дві функції: пояснює, ілюструє і водночас спонукає учня думати. Початок завдання містить у собі передумови для його логічного закінчення. У психологічному розумінні маємо першу і наступну частини умовного рефлексу. Тепер активізуються ті ділянки кори півкуль головного мозку, що пов'язані з органами зору, моторних рухів і смислово-логічної пам'яті.

П'ятий етап. Робота за текстом з використанням підручника (стор. 76, впр. 228).

В умілого бригадира — не все до діла. У хорошого свинаря і свинка, як картинка. Без колгоспного будинку нема розваги й відпочинку. Від одного гнилого яблука весь віз зенив. Шукає вчорашнього дня.

Як бачимо, ця вправа безпосередньо стосується теми уроку. За змістом вона є узагальнювальною і виконує навчально-виховну функцію осмисленого розуміння однієї з суттєвих ознак прикметника — його роду. Під час виконання вправи працюють органи зору, моторних рухів і смислово-логічної пам'яті.

Шостий етап. Диференційовані завдання учням — за картками. Ось одна з них:

1. Склади 3 речення за малюнком — розповідне, питальне, окличне. (*Дівчинка Оленка з червоним кошиком збирає грибочки в сосновому лісі*).

2. Випиши всі прикметники:

На широких колгоспних ланах ростуть розквітливі хліба. Білі кучеряві хмарки застигли в синьому небі. Лан широкий буйним колосом кива. Учні йшли по високій свіжій траві.

Зміст картки настільки близький до життєвого досвіду учнів (хто з них не мандрував у ліс і не збирав грибів?), що вони охоче виконують вправу, пов'язану, говорячи словами В. О. Сухомлинського, з «емоційним пробудженням розуму» та інтенсивною роботою інтелекту. В психічному аспекті введення кольорового образу в сприймання дітей викликає в їхній уяві картини з власного життя, що принесе моральне задоволення і через те помітно знімає інтелектуальну втому.

Сьомий етап. Завдання додому: скласти оповідання за малюнком-картиною «Пташниця» (на домашньому подвір'ї дівчинка годує курей). Пропонуємо план оповідання:

1) Оксанка-школярка. 2) Навчання Оксанки. 3) Мамина помічниця (мне посуд, прибирає кімнату, вирощує квіти, доглядає курей та кроликів). 4) Майбутня пташниця.

Такий зміст домашнього завдання є логічним завершенням роботи на уроці, дає змогу узагальнити і застосувати на практиці набуті знання. Самостійне складання твору з використанням певних частин мови, зокрема прикметників, зосередження уваги на їхніх відмінкових закінченнях є своєрідним відтворенням усього процесу уроку, але на вищому рівні.

Отже, у наведеній структурі уроку провідною є зміна видів діяльності. Запропоновано сім видів навчальних завдань— практичних, пізнавальних, творчих, розміщених у такій послідовності, що активно діють усі органи чуття і при тому завантажуються рівномірно. Дитина працює посилено, але водночас і вільно, легко, дістає від роботи естетичну насолоду.

Згадаємо, що писав про це К. Д. Ушинський: «Основний закон дитячої природи можна виразити так: дитина потребує діяльності безперестану і втомлюється не діяльністю, а її одноманітністю і однобічністю».

За вмілої зміни видів діяльності майже відсутня фізіологічна втома дитячого організму, а це позитивно впливає на здобуття знань і приносить велике моральне задоволення. Саме на таких заняттях, якщо вони є осердям усієї системи уроків педагога, виховується справжнє прагнення до знань, що відкривають школяреві вікно в життя, готують його до різноманітної пізнавальної і творчої діяльності, формується комуністичне ставлення до праці.

Проводячи експеримент за новими програмами і підручниками, ми досліджували фізичний розвиток дітей. «Лабораторією» для нас був клас учительки Н. С. Ратушної (Богданівська СШ № 1 ім. В. І. Леніна). По закінченні експерименту ми провели поглиблений медичний огляд тих учнів нашого та Олександрівського районів, які писали контрольні роботи. Всього оглядом було охоплено 110 учнів наших шкіл і 111 — олександрівських (з 20 по 25 травня).

Відхилень у розвитку дітей не виявлено. З неврологічними захворюваннями зафіксовано по одному учню, з пониженою гостротою зору: в нашому районі — 11, в Олександрівському — 9, позитивна реакція Піркета — відповідно 2 і 6. У цілому показники фізичного розвитку дітей приблизно однакові.

Фізіологічна готовність організму до всякої діяльності, в тому числі й інтелектуальної, характеризується у певній мірі показниками таких параметрів, як вага, зріст, артеріальний тиск, стан крові (гемоглобін і лейкоцитоз), пульс, об'єм грудної клітки, спірометрія тощо.

Академія медичних наук СРСР, враховуючи явище акселерації, зробила загальносоюзні стандарти, за допомогою яких у ході систематичного дослідження можна виявити ступінь завантаження учнів розумовою діяльністю і до певної міри — перевантажень.

Ми проводили такі медичні дослідження: комплексні — чотири рази на рік (всі 10 параметрів), вибіркові — протягом тижня, причому дані брали на початку робочого дня, в середині і після заняття у групі подовженого дня (тобто за різної робочої напруженості учня).

У процесі дослідження брались до уваги дані фізичного стану учня на основі показників названих параметрів. На кінець третього року навчання ми дійшли висновків: фізичний стан дітей експериментальних класів перебуває в нормі (відповідно до встановлених середніх даних), відсутні симптоми, які б сигналізували про появу будь-яких аномалій у фізичному розвитку дітей.

Показовими, з нашого погляду, є порівняльні дані фізичного розвитку учнів експериментальних класів району та експериментального класу Богданівської СШ.

№ пор.	Параметри	Район (в середньому на учня)	Богданівська СШ (в середньому на учня)	Передбачені нормативи
1	Вага	29,3 кг	32 кг	29,6—31,1
2	Зріст	135,4 см	135 см	125—130
3	Артеріально-венозний тиск	101/59	100/62	100/50—100/60
4	Гемоглобін	73%	75%	75—90
5	Лейкоцитоз	6900	8180	6000—8000
6	Пульс	80	81	70—80
7	Об'єм грудної клітки	68/66	64/68	62/64
8	Спірометрія	1477	1850	1350—1600 куб. см
9	Реакція Піркега	3%	7%	
10	Реакція Манту	5%	3%	

Зіставлення даних показує, що рівень фізичного розвитку учнів 3 експериментального класу Богданівської СШ кращий від районного. По-перше, відповідність зросту і ваги: збільшення зросту порівняно з нормою викликало збільшення ваги, що є показником нормального фізичного розвитку організму (відсутня диспропорція). По-друге, стійкість організму проти інфекційних захворювань залежить від кількості гемоглобіну і лейкоцитів у крові, отже, наявність цих параметрів у нормі підтверджує гармонію процесу фізичного розвитку (по району показник гемоглобіну на 2% нижчий від норми). По-третє, дані спірометрії в Богданівській школі свідчать про достатній розвиток грудної клітки, легень і всього дихального апарату дітей, а це переконує в тому, що тут забезпечення організму киснем у процесі уроку значно краще.

Добрий якості знань і розвиткові учнів у Богданівській школі (успішність третьокласників на кінець минулого навчального року становила: на «5» — 5 учнів, на «5» і «4» — 17, на «4» і «3» — 8) сприяв вдумливий підхід учителів до наукових і практичних рекомендацій лабораторії академіка Занкова та передового досвіду, висвітленого в пресі. Богданівські вчителі творчо застосували у своїй практиці передовий досвід відповідно до наукових положень, пов'язаних з діяльністю учнів на уроці, в позакласній роботі, у сім'ї.

Чимало уваги приділялось, зокрема, забезпеченню рівномірного навантаження органів чуття школярів. Ефективність методики вивчення матеріалу в тому й полягає, щоб по-науковому дібрати систему вправ для реалізації мети уроку з застосуванням таких засобів, які включали б хоч два аналізатори для усвідомлення учнем факту або явища.

Друга причина успіху богданівських педагогів — в організації добрового режиму праці і відпочинку учня. Це передусім розробка режиму харчування (відповідно до науково обгрунтованих норм), а також послідовного чергування протягом робочого дня розумової діяльності, спортивних занять і фізичних вправ та виконання виробничих процесів за допомогою ручних знарядь праці. У режим праці й відпочинку на уроках і в групах подовженого дня входили: екскурсії на лоно природи (тематичні) для спостереження і проведення дослідів, на виробництво — вибіркового і комплексного характеру, рухливі й спортивні ігри на свіжому повітрі, кіноуроки і телепередачі, слухання музики в кімнаті для естетичного виховання, бесіди в Ленінській кімнаті, музеї бойової і трудової слави, практичні заняття в шкільних майстернях, зустрічі з ударниками комуністичної праці і передовиками виробництва, виготовлення експонатів на шкільних виставках тощо.

Робочий режим у Богданівській школі був такий. Заняття розпочинаються о 8-й годині ранку. Після першого уроку учні експериментального класу одержують калорійний сніданок. У раціон харчування вводяться свіжі овочі й фрукти. Уроки фізкультури проводяться на свіжому повітрі. На кожному уроці практикуються фізкультхвилинки (2 *хв*). З 12 до 14 *год* — перерва на обід і відпочинок на свіжому повітрі. З 14 до 16 *год* — самопідготовка з двома перервами по 20 *хв*. (Таким чином, з 120 *хв* 40 *хв* відводиться на відпочинок і 80 *хв* — на самопідготовку). Потім — одна година для роботи за бажанням, екскурсії на лоно природи, на виробництво або для зустрічі зі знатними людьми. О 17 *год* діти йдуть додому.

Богданівські вчителі особливо ретельно стежать за тим, щоб учні дотримувались добового режиму і вдома, бо недооцінка його призводить до послаблення організму дітей; що по суті є першопричиною перевантаження (за даними АПН СРСР лише 18% школярів бувають на свіжому повітрі стільки, скільки радять лікарі).

У Богданівській СШ ведеться чітка, продумана робота з батьками. Тут і школа для батьків (за рекомендаціями В. О. Сухомлинського), і відвідування сім'ї, і залучення батьків до створення навчальної бази в школі, і соціолого-психологічні картки на кожного учня. Все спрямовано на те, щоб дитина неодмінно дотримувалася добового режиму: виконання трудових завдань дома, гуляння на свіжому повітрі, голосне читання в сім'ї (двічі на тиждень), перегляд телепередач (двічі на тиждень), о 21 *год* — сон (обов'язково з відкритою кватиркою).

В обсяг поняття нової дидактичної системи, крім досконалих програм і підручників, органічно входять ще й такі важливі компоненти, як підготовленість учителів до роботи на рівні сучасних вимог та створення навчальної бази.

Досвід трирічної роботи свідчить, що не всі класоводи критично переоцінили свій педагогічний арсенал. Сучасний зміст освіти — це не лише знання того чи іншого предмета, а й система спеціальних прийомів виховання мислення, уваги, волі. Саме вміння володіти такою системою і не вистачає значній частині педагогів, які залишилися у полоні звичних, шаблонних методів навчання. У них елементи теорії, введені у програму, й досі зазубрюються учнями, як і всякий навчальний матеріал.

Узагальнені дані наших досліджень переконливо доводять, що перевантаження і перевтома дітей залежать не від обсягу і складності матеріалу, а від недосконалості методів навчання.

Переважна більшість учителів правильно зрозуміла значення теоретичного рівня навчання. Вони вчать учнів аналізувати, узагальнювати, порівнювати явища і факти, надають великої ваги наочності. Проте ще не до кінця усвідомили суть нової навчальної системи, не зуміли в достатній мірі виробити прийомів і способів організації діяльності дитини в процесі навчання. Інтенсивна, всебічна робота учня на уроці — ось основна вимога розвивального навчання.

Щоб дидактична система розвивального навчання у 1—3 класах стала більш досконалою, на наш погляд, у кожному районі необхідно створити школу-лабораторію для експериментальних досліджень не тільки питань методики розвивального навчання і виховання, а й проблем змісту режиму праці та відпочинку дітей у школі і в сім'ї. Науково-дослідним інститутам педагогіки і психології варто подбати, щоб ці школи-лабораторії дістали чіткі наукові рекомендації для підготовки і проведення саме таких педагогічних досліджень.

Методичне переозброєння вчителів до роботи в нових умовах та створення відповідної навчальної бази — два найважливіші, на нашу думку, завдання початкової школи в сучасний момент.